

LUNDS
UNIVERSITET

”Goldstonerappen” – Hjälp eller stjälp för fredsprocessen?

John Sjöberg

Mänskliga Rättigheter
Höstterminen 2009

Handledare: Dr. Olof Beckman

Abstract

This thesis deals with the possible tension between a good peace process and accountability for atrocities breaching international humanitarian law and international human rights law that might exist in the post Gaza war situation in the Middle East. The study is using qualitative method to analyze the Goldstone report in a contextual, holistic approach in order to estimate its impact on a future peace process between Israel and Palestine. A liberal form of realism is used to explain both the anarchic state system that leaves the national state to no one but itself to ensure its survival and the existence of norms and rules which makes peace and cooperation possible.

The thesis concludes that the Goldstone report might be a new strategy from the UN to try to come to terms with the situation. Since the peace process has failed more than one time and UN-resolutions and reports hasn't done much to alter the situation the interpretation is that the Goldstone report serves as a way to tackle the situation from a human rights perspective. The conclusion also reveals that the US position on human rights accountability will play a major role. Will US be able to restore its lost credibility by turning down the Goldstone report?

Signs: 65898

Keywords: Goldstone report, Accountability, Peace process, The state, Gaza War.

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning	2
Förkortningar.....	3
1 Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställningar	4
1.2 Teori.....	5
1.3 Olika ”realismer”.....	6
1.4 Den Israeliska självbilden och självförsvarsdoktrinen.....	6
1.5 Metod.....	7
1.6 Metodologisk avgränsning	7
1.7 Material	8
1.8 Begrepp.....	9
2 Konflikt och fredsprocess.....	10
2.1 Från Osloprocessen till Camp David	10
2.3 Varför misslyckades Camp David toppmötet?.....	11
2.4 “Roadmap for Peace in the Middle East”	13
2.5 Vägkarta för misslyckande?	13
2.6 En hoppfullare framtid?	14
2.7 Fredsprocessen ur ett MR-perspektiv.....	15
3 Den rättsliga dimensionen av konflikten.....	16
3.1 FN-resolutioner rörande konflikten	16
3.2 Ockupationsfrågans juridiska dimension	17
3.3 USA:s inställning gällande internationellt straffansvar.....	18
4 Gazakriget och Goldstonerapporten.....	20
4.1 Pre Gaza bellum, post Gaza bellum	20
4.2 Goldstonerapportens internationella eftermäle hösten 2009	22
5 Sammanfattning och slutsatser.....	24
6 Referenser.....	27
6.1 Litteratur	27
6.2 Artiklar	27
6.3 Övrigt referensmaterial.....	28
7 Bilaga ”Karta: Israel – Palestina”	29

Förkortningar

EU	Europeiska Unionen
FN	Förenta Nationerna
HRC	Human Rights Council
ICC	International Criminal Court
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights
ICJ	International Court of Justice
IDF	Israel Defense Force
IMT	International Military Tribunal
MR	Mänskliga Rättigheter
NATO	North Atlantic Treaty Organization
PLO	Palestinian Liberation Organization

1 Inledning

Denna uppsats handlar om krig och fred, även om diplomati och FN-resolutioner. Men mest av allt handlar den om den potentiella spänningen mellan ansvarsutkrävande för internationella brott och en framtida fruktbar fredsprocess.

Israel-Palestina konflikten torde vara den längsta och mest välkända internationella konflikten i modern tid. I över 60 år har Israel levt med mer eller mindre fientligt inställda arabstater som grannar. I flertalet krig har dessa stater drabbats samman, Israel har alljämnt bestått mycket tack vare sin starka armé och självförsvarsdoktrin. I början av nittonhundranittioalet togs de första stegen mot en fredprocess mellan Israel och Palestina, indirekt även de arabstater som inte ännu slutit fred med Israel. Processen har sedan dess gått framåt och bakåt, olika initiativ och förslag har kommit men har aldrig varit tillräckliga för att skapa en permanent lösning.

Fredprocessen har knappast underlättats av det krig som stod mellan Israel och väpnade Palestinska styrkor, främst Hamas, vintern 2008-2009 kallat Gazakriget. Kriget var förödande, som alltid för civilbefolkningen och för infrastrukturen och samhällsviktiga funktioner på Gazaremsan. Även Israeliska städer nära Gazaremsan som Sderot drabbades av urskillningslös raketbeskjutning.

Senare under våren 2009 sammanställdes en kommission med uppdrag att utreda vilka brott som hade begåtts under kriget, sammanställningen kom ut i september 2009 och döptes till Goldstorerapporten efter kommissionens ordförande Richard Goldstone. Efter att rapporten släppts har den ömsom hyllats och ömsom kritiserats, inte helt oväntat har den kritiserats utav Israel för att vara vinklad. Hur USA ser på rapporten kommer i princip att vara avgörande för rapportens framtid. USA har likt Israel avfärdat innehållet och sagt att den hotar fredsprocessen. Men kan man verkligen tala om en fredsprocess? Riskerar i så fall rapporten att inskränka på fredsprocessen och kan det bli så att man tvingas att välja mellan att antingen förverkliga Goldstorerapportens rekommendationer eller strunta i rapporten för att skapa goda förutsättningar för en fortsatt fredsprocess?

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka Goldstonesrapportens påverkan på fredprocessen mellan Israel och Palestina. Jag vill visa på spänningsförhållandet som råder mellan ansvarsutkrävande för MR-brott och fredprocessen. Det kommer att röra sig om en kontextuell analys där rapporten sätts in i sitt sammanhang och kommer ej att ses som en isolerad produkt. Även om rapportens innehåll i sig delvis kommer att presenteras på grund av dess unika karaktär så är rapporten mer intressant att analysera utifrån vilka effekter den kan ha för framtida konfliktlösningsförsök.

Frågorna som ställs lyder:

- *Varför har en FN-sanktionerad rapport om brott mot internationell rätt uppkommit i samband med Gazakriget 2008-2009?*
- *Finns det en fredsprocess? Kan den i så fall botas av Goldstenerapporten?*

1.2 Teori

I denna uppsats kommer jag att använda mig utav den realistiska teoribildningen. Det som är utmärkande för denna teori är att den koncentrerar sig på statens behov och nationella intressen. Som framgår av namnet söker realismen ge en osminkad, krass verklighetsbild där statens egenintresse är den främsta drivkraften för dess agerande. Teoriskolan anses vara sprungen ur bland annat Niccolo Machiavelli skrifter om den starka statsstaten och har sedan Westfaliska freden 1648 koncentrerat sig på suveräna stater.

Realismen är inte enbart en teoribildning utan har förgreningar till olika underkategorier som vuxit fram under historien och som försökt anpassa sig till den aktuella internationella utvecklingen. Dock finns det några basala principer som återfinns i alla realismer. Det internationella systemet antas vara anarkiskt då ingen högre auktoritet än staten finns, det internationella systemet är horisontellt då alla stater befinner sig på samma nivå. Alla stater är utsatta för en maktkamp där de stater med störst makt relativt sätt har en bättre chans att klara sig (Dunne, Schmidt, 2004: 142-144, 148). Tre viktiga element inom realismen är:

- **Etatism:** innebär att staten är den suveräna auktoriteten då den bland annat kan stifta lagar och se till att de efterföljs, en stat måste därmed ha intern legitimitet för att kunna organisera makten. På så vis behöver ej individerna oroa sig för övergrepp eftersom staten är till för att beskydda sina medborgare som sagt ifrån sig makten till staten enligt Hobbes teori om samhällskontraktet. Dessutom kan staten manifesteras makt utåt mot andra stater, detta implicerar att en stats makt alltid är relaterad till någon annan stats makt och makt kan ej finnas under vakuumtillstånd (Dunne, Schmidt, 2004:150-151).
- **Överlevnad:** Målet för staten är att kunna överleva och tillskansa sig mer makt på bekostnad av andra stater i ett s.k. nollsummespel. Teoretiker som tillhör realismen brukar vara indelade i två grupper, offensiva och defensiva realister. Exempelvis är Kenneth Waltz en defensiv realist som anser att statens intresse är att skaffa sig tillräckligt med makt för att kunna överleva, men ej mer än nödvändigt så att staten inte riskerar sin egen säkerhet. De offensiva realisterna anser att statens drivkraft är att skaffa sig en hegemoniposition i det internationella systemet oavsett vilka effekter det har på dess säkerhet (Dunne, Schmidt, 2004:151-152).
- **Självhjälp:** Eftersom det internationella systemet är anarkiskt kan ingen stat lita på en annan, säkerhet kan endast uppnås med egna medel. Detta gör att stater rustar upp sig med hjälp av militära medel för att kunna garantera sin fortsatta överlevnad. Men en stats säkerhet blir en annans stats osäkerhet vilket gör att grannstaterna också rustar sig för att

bemöta den första statens upprustning, vilket leder till ett säkerhetsdilemma (Dunne, Schmidt, 2004: 153).

1.3 Olika ”realismer”

Det finns avknoppningar och olika förgreningar av realismen som exempelvis strukturell realism eller historisk realism. Jag kommer att koncentrera mig på den liberala realismen som är kritiskt till den ensidigt mörka och dystopiska bilden som målas upp av en ständig maktkamp. Denna bild stämmer inte alls med hur dagens internationella system ser ut. Hur kommer det sig annars att stater kan samarbeta när det gäller internationell handel, tillsammans fatta beslut i FN eller samarbeta militärt som i NATO?

Den liberala realismen, även kallad den engelska skolan anser att maktkamp inte är den enda beskrivningen av det internationella systemet även om den är en viktig komponent. Inom den engelska skolan betonas dessutom vikten av normer och regelverk som styrande för staters agerande. Regler har skapats historiskt sett för att skapa ordning och förutsägbarhet samt minska risken för missförstånd. Det finns en förhoppning om att det eviga hotet om krig kan undvikas av de ledande staterna i systemet med hjälp av exempelvis diplomati och internationell rättsordning (Dunne, Schmidt, 2004: 147, 149, Bengtsson, Ericsson, Hall, Kronsell, 2001: 22-23). Jag anser att den liberala realismen kommer att ha ett förklaringsvärde för Israel-Palestinakonflikten, detta med tanke på den fredsprocess som uppstått.

1.4 Den Israeliska självbilden och självförsvarsdoktrinen

För att förstå hur viktig just staten är för Israels självbild och överlevnad kommer jag kortfattat att beskriva konstruktionen av den Israeliska identiteten utifrån Karin Aggestams forskning. Israel har sedan staten bildades 1948 haft återkommande krig med dess omkringliggande arabstater. Staten har rättfärdigat krigsföring med dessa arabstater som självförvar. Den Israeliska rättfärdighetsdiskursen grundar sig på statens säkerhet, överlevnad och rätt till existens. På grund av Israels lilla territoriella yta och asymmetrin mellan Israel och arabstaterna har Israel gjort en extensiv tolkning av självförvarsrätten¹. Den Israeliska armén, IDF är en viktig del i den Israeliska rättfärdighetsargumentationen. Nödvändigheten av att ha ett nationellt hem för många av de judar som bodde i diaspora samt efterdyningarna av förintelsen gjorde att frågan om ett militärt försvar aktualiserades i samband med Israels skapande. Det finns även andra historiska exempel på den judiska utsattheten, exempelvis på berget Masada där Israeliska styrkor hellre begick självmord än att ge upp för ett numerärt överlägset romerskt motstånd. IDF:s säkerhetsdoktrinen bygger bland annat på att Israel följer demokratiska förordningar och lagar samt respekten för mänskligt liv. Försvaret skall vara starkt då Israels begränsade territorium inte tillåter Israel att förlora ett krig. Dock måste försvaret vara defensivt och man gör inga anspråk på att öka sitt territorium. Alla diplomatiska och politiska medel skall vara uttömda innan militära lösningar kan komma på tal, vid krigsutbrott skall kriget genomföras snabbt med ett minimalt

¹ Artikel 51 i FN-stadgan.

antal dödsoffer. Denna doktrin anses vara moraliskt överlägsen den arabiska då den baseras på principer om civilas immunitet (Aggestam, 2004: 139-140, 143-145).

1.5 Metod

När man talar om forskningsmetod brukar man dela upp olika metoder i kvalitativa och kvantitativa metoder. Kvantitativa metoder kännetecknas generellt av stora datamängder, siffror och yttlig bearbetning av ett stort material. Kvalitativ metod är inriktad på djupgående studier av ett eller fåtal studieobjekt och där ord istället är vanligare att använda istället för siffror. Jag kommer i denna uppsats att använda mig uteslutet av kvalitativ metod. Andra utmärkande drag för kvalitativa metoder är fokuseringen på att försöka beskriva något snarare än att analysera och förklara.

Målet är att med hjälp av småskaliga studier detaljerat och ingående försöka beskriva en specifik händelse genom att djupdyka i material som rör ett begränsat område. Studierna brukar också betecknas som holistiska dvs. ha ett helhetsperspektiv, snarare än att gå in på detaljer. Ett holistiskt perspektiv används eftersom sociala realiteter eller studieobjekt inte förstås utan sin kontext och kan ej därför brytas upp från sin omgivning för att studeras som isolerade fenomen. Forskarens roll brukar också vara en beröringspunkt vid upplägget av forskningsdesignen. Inom kvantitativa metoder skall forskaren eftersträva att vara så objektiv som möjligt så att studieobjektet existerar oberoende av forskarens premisser. Inom kvalitativa studier understryks forskarens roll i konstruktionen och bearbetningen av material för forskningen. De är oundvikligt att forskarens bakgrund, värderingar samt identitet kommer att ha en avgörande påverkan på vilket underlag som används för forskningen samt hur forskningsresultatet kommer att tolkas.

Kvalitativa metoder har oftast en öppen design på studien. Detta kontrasterar den kvantitativa forskningen som vanligtvis arbetar efter en hypotes som man avser belägga eller falsifiera. Den kvalitativa forskningen låter teorier och metoder framträda under forskningens gång och vet därför ej hur många studieobjekt eller exakt vilket underlag som används för forskningen innan studien avslutats. Sammanfattningsvis kan man säga att kvalitativ forskning betonar ”upptäckt” snarare än ”bevis” (Denscombe, 1998: 204-207).

Viktigt när det gäller kvalitativ forskning är att redogöra för vilka beslut och överväganden forskaren har gjort under forskningsprocessens gång. Detta för att kunna besvara frågan om ifall någon annan hade genomfört undersökningen, hade han eller hon kommit fram till samma resultat? Vidare kan sägas att den kvalitativa forskningens styrkor ligger i att: genererar resultat som är ”förankrade i verkligheten”, beskriva komplexa sociala situationer samt erbjuda alternativa förklaringar. Nackdelarna är att resultaten blir mindre representativa och underminerar därmed generaliseringar och att resultaten är avhängiga forskarens egen tolkning (Denscombe, 1998: 250-251, 258-261).

1.6 Metodologisk avgränsning

Jag kommer, för att förenkla en analys, att dela upp situationen mellan Israel och Palestina i en **diplomatisk** samt en **rättslig** del. Eftersom jag är intresserad att ta reda på varför Goldstonerapporten uppkommit är den nödvändigt med en historisk redogörelse om vad som

föranlett rapporten.

Den diplomatiska delen kommer att utgöras av de initiativ, toppmöten samt dokument som präglat fredsprocessen som tidsmässigt kommer att vara begränsad till tidigt nittonhundranittital. Jag väljer att undersöka Osloprocessen (1992-1999) samt Camp Davidtoppmötet (2000). Sedan kommer jag även att använda ”Road Map for Peace in the Middle East” för att belysa diplomatiska försök som präglat 2000-talet och även involverat EU och FN. Den diplomatiska delen är bara ett inslag av internationell inblandning, även FN:s institutioner har varit delaktiga för att skapa påtryckningar och måste även inkluderas för att ge en bättre förståelse av konflikten som helhet. Den internationella brottsmålsdomstolen (ICC) som inte är en FN-institution är viktig att belysa eftersom Goldstonerapporten rekommenderar att brotten som sista instans skall prövas i ICC. I samband med detta kommer även USA:s roll att belysas. Den rättsliga delen kommer att utgöras av resolutioner samt rapporten från och artiklar om:

- Säkerhetsrådet
- Generalförsamlingen
- International Court of Justice (ICJ)
- International Criminal Court (ICC)

Goldstonerapporten kommer sedan att utgöra ett eget kapitel på grund av dess centrala roll i uppsatsen.

1.7 Material

Jag kommer att använda både primär och sekundärmaterial som underlag. Primärmaterial utgörs av olika FN-dokument som resolutioner och rapporter. Sekundärmaterial består av böcker, vetenskapliga artiklar och nyhetsartiklar. För att kunna besvara ställda frågor måste jag dels söka upp källor som dels ger en bra bild av fredsprocessen. Det kommer jag att finna i böcker och artiklar och eftersom Israel-Palestina konflikten är en av de längsta konflikterna i modern tid räknar jag om att det finns gott om sekundärmaterial. Jag vill även redogöra för den juridiska dimensionen. Där kommer FN:s dokument att ge mig möjlighet att komma så nära källan som möjligt. Jag väljer även att inkludera den 575 sidor långa Goldstonerapporten som primärmaterial vilket kommer att ge mig möjlighet att så balanserat som möjligt återge de viktigaste punkterna och inte vägledas av skribenter eller journalister med bakomliggande agenda som vinklar rapporten till sin fördel.

Jag är medveten om att jag styr urvalet av artiklar som kommer att användas vilket är en oundviklighet när det kommer till kvalitativa metoder då forskarens roll i processen betonas. En del artiklar är skrivna ur antingen Israelisk eller Palestinsk synvinkel. Jag är på det klara att jag inte kommer att kunna återge en helt objektiv bild av konflikten på grund av att jag ej kan täcka alla detaljer eller skeenden, men jag söker dock att balansera upp bilden och i allra möjligaste mån försöka återge båda parternas argument.

Eftersom uppsatsen delvis rör mänskliga rättigheter kommer även material som belyser Amnesty International och Human Rights Watch syn att inkluderas.

1.8 Begrepp

Vissa begrepp i uppsatsen kommer att vara mer centrala än andra. Jag kommer nedanför att presentera och argumentera varför dess begrepp är viktiga, begreppen kommer till viss mån att styra uppsatsens struktur.

Staten: Statens roll i Israel-Palestina konflikten är otroligt central vilket även motiverar mitt teorival av realismen då den är statscentrerad. Ovan har jag beskrivit hur den Israeliska rättfärdighetsdiskursen kretsar kring en stark stat. För palestinierna är skapandet av en Palestinsk stat ett övergripande mål, på så sätt kan deras rätt till självbestämmande förverkligas. Många argumenterar även för att en tvåstatslösning är det enda realistiska alternativet för en hållbar fredlig lösning.

Ockupation: Israels ockupation av Palestinska områden är föremål för mycket av den tragik som utspelar sig i konflikten. Att lösa ockupationsfrågan är nyckeln till att lösa andra problem som exempelvis bosättningarna eller Jerusalems status. De råder delade meningar om statusen på de ockuperade områdena. ICJ och Säkerhetsrådet har dock fördömt ockupationen men ej lyckats få Israel att ändra inställning.

Ansvarsutkrävande och fredsprocess: Ansvarsutkrävande för internationella brott har sedan upprättandet av IMT efter andra världskriget vuxit som fenomen. Upprättande av Jugoslavien och Rwandatribunalen samt ICC visar på att det finns en tro på individuellt ansvarsutkrävande. Men, som kommer att visas finns det de som hävdar att utkrävandet av ansvar för brott begångna under krig kan leda till en försämrad vilja att skapa fred, detta gäller i allra högsta grad konflikten mellan Israel och Palestina. Det man kan skönja är alltså ett motsatsförhållande mellan ansvarsutkrävande och en fortsatt god fredsprocess.

Endast framtiden kan utvisa om detta motsatsförhållande är en realitet så att man tvingas välja mellan det ena eller det andra, eller om man kan få både fred och straffansvar eller kanske i värsta fall ingetdera. Denna uppsats tjänar till att belysa denna problematik.

2 Konflikt och fredsprocess

Detta kapitel kommer att behandla fredsprocessen. Eftersom det av vissa anses att Goldstonerapporten är ett hot mot fredsprocessen är det viktigt att förstå bakgrunden till den infekterade situation som har uppstått och som alltjämnt präglar situationen i dagsläget. Kapitlet kommer att beskriva uppkomsten till fredsprocessen, vilka krav som ställdes vid olika toppmöten samt huvuddragen i de dokument som signerades. Även möjliga anledningar till varför processen vid olika tidpunkter fallerade kommer att diskuteras. Fredsprocessen är en invecklad historia som rymmer många aspekter och dimensioner som ej kan tas upp här. Därför gör jag inget anspråk på att fullödigt täcka alla samtliga möten, avtal eller detaljer som omgärdar processen, jag vill endast förmedla en bild av svårigheterna med att försöka komma fram till en fungerande lösning.

Sist i kapitlet kommer jag att visa på kritiken från bland annat Amnesty International och Human rights Watch som framförts angående den bristande förankringen av mänskliga rättigheter under fredsprocessen, det blir svårt att fortsätta en framtida fredprocess utan inslag av mänskliga rättigheter.

Sedan 1948 har konflikten mellan Israeler och palestinier varit mestadels småskalig och lågintensiv, dock har konflikten vid några tillfällen utmynnat i krig.

- 1948 – Israel skapas och anfalls dagen efter av Libanon, Syrien, Irak, Jordanien och Egypten. Israel vinner med extern hjälp och har vid stilleståndsavtalet 1949 utökat sitt territorium till vad som kommer att kallas för den ”Gröna linjen”.
- 1956 – Suezkriget: Israel allierar sig med Frankrike och Storbritannien i en attack mot Egypten där Israel vill fördriva Palestinska terrorister ut från Gazaremsan, FN fördömer angreppet och Israel får återvända till 1949 års gränser.
- 1967 – Sexdagarskriget: Israel anfaller Egypten, Jordanien och Syrien efter att ha känt sig hotad av en allians mellan dessa länder. Israel erövrar Sinai och Gazaremsan från Egypten, Västbanken och östra Jerusalem från Jordanien samt Golanhöjderna från Syrien.
- 1973 – Oktoberkriget: Egypten och Syrien anfaller Israel som slår tillbaks, fredsavtal sluts senare med Egypten, det s.k. Camp David-avtalet.
- 1982 – Israel går in i Libanon för att omringa PLO:s högkvarter i Beirut
- 2006 – Andra Libanonkriget: Israel i konflikt med Hizbollah.
- 2008-2009 Gazakriget.

2.1 Från Osloprocessen till Camp David

Det var i början på 1990-talet som förhandlingar blev ett alternativ för att komma fram till en diplomatisk lösning. Efter Gulfkriget 1991 drogs planer upp om ett internationellt möte, USA och Ryssland bjöd in båda alla inblandade parter till diskussioner vid ”Madridkonferensen”.

Osloprocessens första runda som hölls i januari 1993 drog upp riktlinjer för ett Israeliskt tillbakadragande från Gaza, ökande ekonomiskt överlämnande till Palestina som även skulle få internationellt ekonomiskt stöd. Efter några törnar i förhandlingarna som ledde till en temporär

lösning kunde man presentera Osloavtalet. Avtalet stipulerade att Palestina skulle få ett interimstyre som palestinierna själv skulle få tillsätta ledamöter till genom röstning. Dock kom man ej fram till något ömsesidigt erkännande eller klarhet i frågan om Jerusalems status. Osloavtalet efterföljdes av Kairoavtalet som innehöll skrivelser om Israeliskt tillbakadragande samt maktöverföring från Israel till den nyskapta Palestinska myndigheten. Efter en tids stabilitet mördades Israels premiärminister Yitzhak Rabin. Detta gjorde att intresset för fredprocessen från Israels sida svalnade något och en något hårdare Israelisk linje framkom när Benjamin Netanyahu blev ny premiärminister 1996. Under tiden hade Yasser Arafat vunnit de Palestinska valen. Hebronavtalet 1997, luckrade upp den spända situationen något då man kom överens om ett Israeliskt tillbakadragande från Hebron², följt av Palestinskt ansvar att upprätthålla ordningen samt löften från båda sidor om att bekämpa terrorism (Schulze, 2008: 78-80).

2000 togs nya tag för att få igång ett hållbart förhandlingsklimat med Camp David - toppmötet. Nu var Ehud Barack Israeliskt premiärminister, Arafat var hans Palestinska dito och USA:s president Bill Clinton var medlare. Ett slutbud på Olsoprocessen skulle förhandlas fram där frågor som rörde bildandet av en Palestinsk stat, jerusalemfrågan, situationen för Palestinska flyktingar och andra säkerhetsfrågor stod i fokus. Barak föreslog för Arafat att en Palestinsk stat som skulle utgöras av större delen av Gazaremsan och Västbanken, men att Israel skulle få ha militär närvaro på Golanhöjderna. Jerusalem skulle bli Palestinskt huvudstad, tempelberget i Jerusalem som är helig mark för både judar och muslimer skulle administreras av Palestina men lyda under Israelisk suveränitet. En framtida Palestinsk stat skulle även demilitariseras. Detta föll dock ej Arafat i smaken eftersom det inte var klart exakt hur mycket av Västbanken som skulle bli Palestinskt område, olika bud kom och varierade inom ett spann mellan 70 till 94 %. Dessutom ansåg Arafat att de Israeliska säkerhetskraven skulle fragmentera en potentiell Palestinsk stat och skapa ”fickor” av Israeliska bosättningar. Även Israels ovilja att återvända till 1967 års gränser (gröna linjen) samt den från Palestinskt håll sett ”hårda” Israeliska hållningen angående de Palestinska flyktingarna rättigheter till återvändo var punkter som krossade förhoppningarna om ett avtal. Relationerna försämrades ytterliggare av uppkomsten av den andra intifadan³, som var en följd av Ariel Sharons besök av klippmoskén på tempelberget hösten 2000. Besöket på tempelberget retade upp många palestinier och ledde tillsammans med frustrationen över den misslyckade fredprocessen till att upproret blev våldsamt och urartade till ömsom upplopp och ömsom väpnade attacker. Upploppets omfattning tog både den Palestinska och den Israeliska sidan på sängen (Schulze, 2008: 82-84).

2.3 Varför misslyckades Camp David toppmötet?

Fredsprocessen avtog efter misslyckandet att komma fram till ett avtal. Frågar man sig varför, beror de på utifrån vems sida man granskar händelseförloppet. För Palestinas del var det Israeliska förslaget om uppdelningen av Västbanken ett sätt att skapa en ”apartheidstat” där palestinier skulle få leva isolerade utan rätt till självbestämmande. Samtidigt hade den Palestinska

² Stad på Västbanken som administreras av Palestinska myndigheten och som Israel i avtalet från 1997 lovade dra tillbaka sin militära närvaro ifrån.

³ Palestinskt uppror, den första kom 1987.

ekonomin förvärrats, vilket lett till hög arbetslöshet samtidigt som de Israeliska bosättningarna ökade i allt snabbare takt. Baracks erbjudande var ej ett tillfredställande bud då Israel enligt förslaget skulle komma att behålla gränskontrollen över de tilltänkta Palestinska områdena samtidigt som man legitimerade och expanderade sitt ockuperade territorium.

Israelerna ansåg däremot att fredprocessen fungerade bra, processen sågs som en gradvis uppluckring som skulle bemötas i en anda av förtroende och en tro på en bra lösning. Dock var palestinierna svåra att handskas med då de undvek att få ett slut på konflikten eller att erkänna Israel som en judisk stat (Kacowicz, 2005: 254-255, 256-257). En kritisk utvärdering av förhandlingens parter kan ge en viss förståelse för misslyckandet.

Israel

- Den Israeliska delegationen hade ej en klar definition av sina nationella intressen och hade därför inget klart mål med vad man ville uppnå, speciellt ingen klar policy med bosättningspolitiken. Man missförstod även den Palestinska sidans intentioner, exempelvis antog Barack att PLO skulle nöja sig med ett bud som inte levde upp till palestiniernas minimikrav.
- De Israeliska förhandlarna fick under hela Olsoprocessen viss kritik. Under Yitzhak Rabin och Shimon Perez period riktas kritik emot att IDF fick för stor roll i fredsprocessen, fokuseringen låg på kortsiktiga, taktiska och säkerhetsorienterade åtgärder och saknade långsiktig hållbarhet. Barack fick kritik för sin fyrkantiga framtoning och ”allt eller inget” inställning samt hans oförmåga att skapa en god relation med sina Palestinska motparter (Kacowicz, 2005: 258-259).

Palestina

- Yasser Arafats roll i fredsprocessen hade en betydande inverkan på utgången, detta främst för att han misslyckades att kontrollera och stävja terrorismen som utfördes framförallt av Hamas och Islamiska Jihad. Arafat agerade inte med integritet och misslyckades även att övertyga offentligheten i de Palestinska områdena om att man ville ha fred. Det Palestinska ledarskapet var ej enigt, speciellt under Arafats ledning där det rådde inre stridigheter mellan de som ville skriva på ett avtal och de som ville höja kraven. Den Palestinska myndigheten misslyckades i att förhindra våldsamheter, något som märktes under den andra intifadan. (Kacowicz, 2005: 261-262).

USA

- Många anser även att de Amerikanska representanterna under ledning av Clinton inte skötte sitt uppdrag tillfredsställande. USA misslyckades med att vara en trovärdig medlare speciellt ur Palestinsk synvinkel när Clinton anklagade Arafat för de misslyckade förhandlingarna. Clintons stab saknade dessutom djupare förståelse och kunskap om konflikten och skötte förhandlingarna oprofessionellt (Kacowicz, 2005: 263).

Svaret på varför förhandlingarna rann ut i sanden ligger förmodligen någonstans mitt emellan de tre parternas misslyckade agerande. Det är viktigt att understryka USA:s roll i Camp Davidförhandlingarna eftersom det var den enskilt viktigaste och mest inflytelserikaste parten under toppmötet och har i fortsättningsvis kommit att vara det.

2.4 “Roadmap for Peace in the Middle East”

Nästa skede i fredsprocessen som jag har valt att anknyta till är ”Väggkartan för fred” som anknöt till en trestegsprocess som i slutändan var tänkt att forma en fredlig tvåstatslösning. Denna fredsplan kom efter att Mahmoud Abbas utsetts till ny Palestinsk ledare för att Israel och USA inte skulle behöva förhandla med Arafat (Schulze, 2008: 89). Väggkartan för fred var ett dokument som kvartetten (USA, FN, Ryssland och EU) hade utarbetat och bestod av olika åtaganden som gällde både den Palestinska och Israeliska sidan. Dokumentet släpptes i april 2003. Nedan presenteras huvuddragen från dokumentet:

- Den första fasen gick ut på att bygga upp en fungerande Palestinsk stat där det Palestinska ledarskiktet skulle erkänna Israels rätt till existens samt avbryta alla våldsamma handlingar och försöka stävja terroristisk verksamhet. Därefter var det tänkt att bygga upp de Palestinska institutionerna med demokratiskt parlamentarism. Samtidigt skulle Palestinsk och Israelisk militär samarbeta. Israel skall även avveckla sina bosättningar som man byggt upp sedan våren 2001 (Middle East Road Map – Plan for a permanent two-state solution, 2004: 136-138).
- Den andra fasen som var preliminärt tänkt att pågå mellan juni och december 2003 bestod i att skapa provisoriska gränser för Palestina samt att skapa förutsättningar för en suverän Palestinsk stat. Huvudmålet med denna fas var att fortsätta med det omfattande säkerhetsbyggande från fas ett och att bygga upp en normalisering för livet hos det Palestinska folket. Kvartettens medlemmar skulle monitorera transitionen och jobba för ett internationellt erkännande och möjligt FN-medlemskap för Palestina (Middle East Road Map – Plan for a permanent two-state solution, 2004: 138-139).
- Den tredje fasen var tänkt till att skapa ett permanent avtal om statusen för Palestinas gränser samt en lösning på Jerusalemfrågan som tillgodoser båda sidors religiösa anspråk. År 2005 var det tänkt att ett avtal som avslutar ockupationen i enlighet med Säkerhetsrådets resolutioner och som skapar två suveräna, oberoende stater som lever sida vid sida skulle skapas, så blev ej fallet (Middle East Road Map – Plan for a permanent two-state solution, 2004: 139).

2.5 Väggkarta för misslyckande?

Väggkartan för fred blev även den ett misslyckande, Alek D. Epstein skriver att det enda som den mynnat ut i är att Hamas politiska karriär har fått ett uppsving, något som framkallat en förvärrad situation mellan parterna. Epstein beskriver att skaparna bakom väggkartan för fred repeterade samma misstag som begick när Osloavtalets villkor drogs upp, Osloavtalet saknade riktlinjer om vilka åtgärder som skulle vidtas om parterna skulle misslyckas med att komma fram till ett avtal. Väggkartan presenterade inte heller någon lösning på problemet med Jerusalems status eller ödet

för de Palestinska flyktingarna. Vägkartan anger bland annat att flyktingarna skall behandlas ”rättvist”, dock råder det delade meningar om vad detta innebär. Palestinierna anser att flyktingarna borde ha rätt att återvända till alla delar av det ”före detta” Palestina, även de av Israel ockuperade områdena. Israelerna är av uppfattningen att flyktingarna endast kan återvända till dagens Palestinska områden. Epstein menar även att den Israeliska parlamentariska situationen inte underlättade situationen eftersom högerpartiet Likud satt på nyckelpositionerna i den Israeliska regeringen. Mittenpartiet Kadima som styrde⁴ Israel, är ett relativt nybildat parti och är ej därför bundet till historiska överenskommelser.

Sammanfattningsvis kan bara sägas att vägkartan för fred byggde på en verklighetsbeskrivning som misslyckades med att fånga nutidens realitet, överenskommelsen levde på historiska förhoppningar som snart kom att grusas (Epstein, 2008: 2-4,6,8,10).

Efter misslyckandet med vägkartan för fred, rådde det under George Walker Bush period stiltje i fredprocessen. Ett försök till nya initiativ var tänkta att tas under 2007 då Mahmoud Abbas och den Israeliske premiärministern Ehud Olmert blev inbjudna till Annapolis i USA. Dock löste inte mötet upp många knutar och kom även i kölvattnet av Hamas seger och maktövertagande på Gaza som föranletts av det Palestinska inbördeskriget mellan Fatah och Hamas vilket lett till en kollaps av den Palestinska myndigheten (Schulze, 2008: 92).

2.6 En hoppfullare framtid?

Alon Ben – Mier har en ljus syn på den fortsatta fredsprocessen som förhoppningsvis kommer att kunna återupprättas efter Gazakriget⁵. Ben – Mier anser att Israels krig mot Hamas trots allt har lett till en ny öppning för att skapa fred mellan parterna. Efter år med självmordsbombningar och efterföljande hämndaktioner som har följt i spåren sedan misslyckandet med Camp David-avtalet 2000 har befolkningen på båda sidor frågat sig vilken väg man bör ta när alla vägar leder utför branten?

Ben – Mier ser fyra tecken på att båda parterna under de senaste åren har börjat se behovet av en två-statslösning. Israel har kommit underfund med att ockupationen ej är hållbar i längden, för det andra så har en majoritet av palestinerna nått en punkt av utmattningen och många palestinier har kommit till insikten om att den Israeliska militären är omöjlig att slå och att den enda lösningen är att leva som grannar. De kringliggande arabstaterna har kommit fram till samma slutsats. Fred med Israel är strategiskt viktigt speciellt efter kriget i Irak och Irans regionala stormaktsambitioner. Det sista tecknet som talar för en positiv utgång av fredsprocessen är Obama-administrationens chans att ta tillvara på det återvunna internationella förtroendet som man saknat under George W. Bush tid (Ben – Meir, 2009: 54-57).

⁴ Kadima satt i regeringsställning när artikeln publicerades i juli 2008.

⁵ Gazakrigets kommer att diskuteras i kapitel 4.

2.7 Fredsprocessen ur ett MR-perspektiv

Förhandlingarna har kritiserats av många debattörer och människorättsorganisationer för att de saknar garantier eller minimikrav som rör mänskliga rättigheter eller humanitärrätt. I Osloavtalet görs ingen referens till mänskliga rättigheter av ingendera parten. Inte heller Vägkartan för fred innehåller någon MR-anknytning. Detta har kritiserats av Human Rights Watch och Amnesty där Amnesty menar att: (Mari, 2004: 375-378):

”The failure of past agreements between Israel and the Palestines has demonstrated that while a human rights agenda alone may not be the answer, it must be a central part of any solution”. (Mari, 2004: 378)

År 2002 anslöt sig även FN:s generalsekreterare till den växande skaran som anser att mänskliga rättigheter bör ha en mer framskjuten position inom konfliktförmedling, detta borde vara en naturlig följd av den universella acceptansen av mänskliga rättigheter som präglat internationella relationer de senaste decennierna (Mari, 2004: 384).

3 Den rättsliga dimensionen av konflikten

Detta kapitel kommer att ge en tydlig inblick i hur FN har försökt att hantera konflikten. Jag kommer att presentera FN-resolutioner och rekommendationer som syftar till att belysa viktiga rättsliga inslag. Dessutom kommer USA:s förändrade inställning till internationell rätt i samband med upprättandet av ICC att belysas. Detta kommer att bidra till diskussionen om internationellt straffansvar vilket är något som understryks i Goldstonerapporten. USA:s inställning till straffansvar kommer att inverka på den fortsatta utvecklingen.

3.1 FN-resolutioner rörande konflikten

FN:s organ har vid flertalet tillfällen arbetat fram resolutioner för att skapa internationellt tryck för att försöka luckra upp konflikten. Totalt har flera hundra resolutioner kommit som på något sätt rör situationen, jag kommer att presentera några viktiga resolutioner som visar på ockupationsproblematiken, bosättningar och problemen för Palestinska flyktingar. Säkerhetsrådets resolutioner är bindande vilket ej är fallet för Generalförsamlingen.

- **Generalförsamlingens resolution 194 (III), 1948/12/11.** Kriget mellan Israel och arabstaterna 1948 hade skapat Palestinska flyktingar som tvingades bo i flyktingläger. Resolutionen slår fast de Palestinska flyktingarnas rätt att återvända till sina hem så snart som möjligt och att få leva i fred med sina grannar. De som väljer att återvända skall ha rätt till ersättning för förstörd egendom som uppstått under kriget (Resolution 194 (III). Palestine Progress report of the United Nations mediator).
- **Säkerhetsrådets resolution 242, 1967/11/22.** Efter sexdagarskriget uttrycker FN sitt ogillande över att territorium har erövrats med hjälp av krigsföring. Säkerhetsrådet uttrycker nödvändigheten av en långvarig fred. Alla stater påminns om att handla efter artikel 2 i FN-stadgan om att lösa internationella dispyter på fredlig väg. Resolutionen slår fast att Israel skall dra tillbaka alla väpnade styrkor från de ockuperade områdena som man tillskansat sig under den senaste konflikten. Alla inblandande stater uppmanas även att avbryta försök till att upprätthålla krigstillstånd samt respektera alla staters suveränitet, territoriella integritet och politiska oberoende (Resolution 242. The situation in the Middle East).
- **Säkerhetsrådets resolution 338, 1973/10/22.** Under oktoberkriget presenteras en resolution om omedelbar vapenvila, därefter påbörja implementeringen av resolution 242 samt att starta fredsförhandlingar för en hållbar fred i Mellanöstern (Resolution 338. Cease-Fire in the Middle East).
- **Säkerhetsrådets resolution 476, 1980/06/30.** Säkerhetsrådet bekräftar åter att erövring av områden genom väpnade styrkor är otillåtet. Jerusalems speciella status som religiöst och politiskt centrum kräver att staden behöver skydd. Att avsluta ockupationen av Palestinska områden inklusive Jerusalem är en nödvändig åtgärd från Israel. Säkerhetsrådet beklagar Israels ovilja att implementera tidigare resolutioner från

- **Säkerhetsrådets resolution 1860, 2009/01/08.** Under Gazakriget kom en resolution som dels uppmanade till eldupphör och tillbakadragande av de Israeliska trupperna från Gazaremsan. Resolutionen fördömer allt våld mot civilbefolkning samt alla terroristaktioner och betonar att säkerheten för civilbefolkningen skall vara av hög prioritet. Säkerhetsrådet understryker återigen faktumet att Gazaremsan utgör ockuperat territorium av Israel och kommer att vara del av Palestinskt territorium. En hållbar fred mellan Israel och Palestina kan endast uppnås med fredliga medel (Resolution 1860. The situation in the Middle East, including the Palestinian question)

3.2 Ockupationsfrågans juridiska dimension

År 2004 gav ICJ (FN:s domstol i Haag) en rekommendation angående Israels byggande av ”säkerhetsbarriären”⁶ i anslutning till Västbanken, denna rekommendation var ej juridiskt bindande. Denna rekommendation som går under namnet *”Legal consequences of the construction of a wall in the occupied palestinian territory – Advisory opinion”* skall undersöka frågan om vilka juridiska konsekvenser Israels byggande av ”säkerhetsbarriären” på de ockuperade Palestinska områdena inklusive i och omkring östra Jerusalem har. Undersökningen skall utgå från principer och regler inom internationell rätt, inklusive fjärde Genèvekonventionen och relevanta resolutioner från Säkerhetsrådet (ICJ:s hemsida 1, 2009: 164).

För det första så observerar rekommendationen att Israels erövring av områdena efter kriget 1967 är områden som enligt internationell sedvanerätt ockuperades av Israel. Dessa områden som ligger öster om den ”gröna linjen” (som markerade utfallet av omritade gränslinjer efter kriget 1948), innefattas av Gaza och Västbanken (inklusive östra Jerusalem). Ockupationen har kvarstått sedan dess i enlighet med artikel 42 under fjärde Haagkonventionen. För det andra så fastslår rekommendationen att byggandet av säkerhetsbarriären strider mot internationell rätt som citaten nedan visar: (ICJ:s hemsida 1, 2009: 166-167).

”The court notes that Israel is first obliged to comply with the international obligations it has breached by the construction of the wall in the occupied territory [...]. Consequently, Israel is bound to comply with its obligations to respect the rights of the Palestinian people to self-determination and its obligation under international humanitarian law and international human rights law.” (ICJ:s hemsida 1, 2009: 197).

“Israel accordingly has the obligation to cease forthwith the works of construction of the wall being built by it in the occupied Palestinian territory, including in and around East Jerusalem.” (ICJ:s hemsida 1, 2009: 197).

Avinoam Sharon som får anses ha en proIsraelisk inställning skriver att ockupationsbegreppet när det gäller Israel används på ett felaktigt sätt. Exempelvis anses inte Irak

⁶ Benämningen av ”muren” är diplomatiskt känslig, Israel kallar det för ”staket” (fence), Säkerhetsrådet kallar det för ”barriär” (barrier). I uppsatsen går den under benämningen ”säkerhetsbarriär”.

av vara ockuperat av USA eftersom man lämnat över makten till det irakiska parlamentet, varför anses då Israel ockupera Palestinska områden när man lämnat över makten till den Palestinska myndigheten? (Sharon, 2009: 9) Sharon anser att det i Artikel 42 och 43 från den andra Haagkonventionen framgår tre kriterier för ockupation:

- Det ockuperade territoriet måste vara under kontroll av en främmande militärmakt.
- Det ockuperade territoriet måste tidigare (innan ockupationen) tillhört någon annan statsmakt.
- Ockupanten måste ha för avsikt att återlämna det ockuperade området till dess förra innehavare (Sharon, 2009: 5).

Med detta i åtanke diskuterar Sharon efterdyningarna av sexdagarskriget (1967) angående ockupationsstatusen på de av Israel erövrade områdena. Rent juridiskt sett blev Golanhöjderna och områdena i Sinaiöknen föremål för Israelisk ockupation då de innan kriget lydde under Syrisk respektive Egyptisk administration. Dock var fallet annorlunda för Gaza och Västbanken där Egypten inte gjorde anspråk på Gaza och där Jordaniens anhållande om Västbanken inte godtogs internationellt. Därför kunde man ej rent juridiskt sett säga att Israel ockuperade dessa områden då tidigare innehållare av områdena saknades. I dagsläget anses Israel ha lämnat områdena till den Palestinska myndigheten, detta innebär att Israel knappast kan kontrollera vad som händer i dessa områden. Sharon menar även att Israel ej helt har kontroll över Gaza då det är Egypten som kontrollerar den södra Gazagränsen, Israel har därmed ingen egentlig kontrollmakt om Egypten öppnar sin gräns. Termen ockupation enligt Sharon används politiskt för att demonisera Israel och för att skada landets trovärdighet (Sharon, 2009: 6, 8-9,17,21).

3.3 USA:s inställning gällande internationellt straffansvar

USA spelar en betydande roll inom världspolitiken och innehar en nyckelroll i att försöka lösa upp trådarna i den infekterade situationen i Mellanöstern. Att undersöka USA:s internationella ställningstagande i frågan om ansvarsutkrävande och mänskliga rättigheter är av stort intresse med tanke på landets viktiga roll som medlare och inflytelserik supermakt.

USA:s har under 1900-talet varit en varm förespråkare av internationellt ansvarsutkrävande. Efter första världskriget gick landet i bräschen för att inleda processer mot de ansvariga för brott begångna under kriget. Efter andra världskriget upprättades IMT i Nürnberg och domstol i Tokyo för att döma de ansvariga för krigsbrott som då gick under ”brott mot mänskligheten” ”samt brott mot freden”.

När en obunden permanent internationell domstol skulle formars var USA engagerat i processen att arbeta fram ett regelverk till den nya institutionen. Regelverket för ICC som går under namnet Romstadgan var från början tänkt passa FN-stadgan och att den nya domstolen skulle vara underställd Säkerhetsrådet. Detta gjorde att Bill Clinton 1995 uttryckte sitt stöd för upprättandet av ICC (Schabas, 2004: 712-713). USA ansåg att Säkerhetsrådets roll var viktigt att framhålla, något som uttrycktes 1998 av en amerikansk FN-ambassadör:

“A permanent Court cannot stand alone. It must be part of the international order, and supported by the international community. The United Nations Security Council remains a vital part of that world order. Because of the Security Council’s legal responsibilities for maintaining international peace and security, the United States believes that the Council must play an important role in the work of the permanent court, [...]. From that point of view not only of law but of vital policy, the Court must operate in coordination – not in conflict – with the Security Council and its role and powers under the U.N. Charter.” (Schabas, 2004: 712-713).

Dock så vände den Amerikanska positiva inställningen till ICC när det kom fram i den slutgiltiga versionen av romstadgan att ICC skulle komma att få en mycket friare roll än vad som var tänkt från början. William Schabas anser därför att USA inte var lika benägna att sjösätta den nya domstolen då det skulle bli svårare för en permanent medlem av Säkerhetsrådet att kunna stoppa ett initiativ av ICC. USA ansågs också missnöjda med att ICC:s domare kan initiera undersökningar på eget bevåg. William Schabas sammanfattar utvecklingen med att fastslå att ICC har sedan etableringen 2002 blivit en egen institution som utmanar Säkerhetsrådets auktoritet vilket leder till förtret för USA (Schabas, 2004: 716-720).

USA:s skeptiska inställning märks även i det att landet arbetade hårt under förhandlingarna om romstadgan för att få ett undantag mot att Amerikanska medborgare kunde komma under ICC:s jurisdiktion. År 2001 röstade representanthuset i den Amerikanska kongressen igenom att amerikansk personal ej skulle vara föremål för domstolens jurisdiktion fram tills att USA hade ratificerat romstadgan, USA skulle ej heller samarbeta med domstolen. Året efter drog George Bush tillbaks Clintons signering av romstadgan som skett två år tidigare. Scott Turner menar att USA:s ledande roll som MR-försvare i det internationella samfundet avtog i början på 2000-talet och kan endast återupprättas med återuppväckt tro på multilateralt samarbete för att få en långsiktig tro på MR-samarbete inom utrikespolitiken (Turner, 2003: 525-526, 544).

4 Gazakriget och Goldstonerapporten

Detta kapitel kommer som titeln avslöjar att handla om Goldstonerapporten⁷, vilka brott den identifierar samt de rekommendationer den ger. Även upptakten till Gazakriget så som Goldstonerapporten beskriver det kommer att presenteras. I slutet kommer även rapportens internationella mottagande att diskuteras.

4.1 Pre Gaza bellum, post Gaza bellum

Gazakriget pågick officiellt mellan den 27 december 2008 och 18 januari 2009. I Goldstonerapporten beskrivs att upprinnelsen till kriget börjar med att det vapenstilleståndsavtal som slöts mellan myndigheterna på Gaza och Israel sommaren 2008 hade havererat. Avtalet som ej fanns som ett officiellt dokument sägs enligt vissa källor ha bestått av att auktoriteten på Gaza skulle se till att inga grupperingar besköt Israel, Israel skulle som gentjänst upphöra med militära operationer i Gaza samt lyfta blockaden mot varuinförsel. Men redan den 23 juni kom rapporter om att en Palestinsk kvinna blivit beskjuten av Israeliskt militär, samma dag rapporterades det om Palestinsk raketbeskjutning mot Israel. Denna utveckling fortsätter under hösten då attacker från den ena sidan besvaras med motattacker från den andra och vice versa. I december ökar de Palestinska raketbeskjutningarna i intensitet, Israel svarar med att stoppa införseln av alla varor utom viktig humanitär materiel samt med militära operationer, bland annat flygattacker mot Gaza city. Den 27 december startar Israel sina militära aktioner i Gaza (Goldstonerapporten: 2009-11-25: 71-82).

I april 2009 bildas på uppdrag av the "Human Rights Council"⁸ en så kallade "Fact finding mission" för att undersöka och rapportera om vilka brott mot mänskliga rättigheter och humanitärrätten som begick under kriget. För att leda undersökningen utses Richard Goldstone som tidigare varit domare den i Sydafrikanska konstitutionsdomstolen samt åklagare i Rwanda och Jugoslavien-tribunalerna. Vidare utses professor Christine Chinkin, Hina Jinali och Desmond Travers, alla med gedigen utbildning och erfarenhet av internationell rättsprövning. Under våren och sommaren samlar kommissionen in material genom att förhöra vittnen, besöka platser där brott antas ha begåtts, gå igenom bildmaterial, läkarrapporter från skadade offer samt rapporter om olika vapentyper som använts. Totalt granskas 36 incidenter och kommissionen arbetar oberoende och objektivt för att på FN:s vägnar komma fram till vilka brott mot internationell lagstiftning som begåtts (Goldstonerapporten: 2009-11-25: 5, 7-8).

Nedanför kommer jag att presentera de viktigaste punkterna från rapporten vad gäller vilka brott som har begåtts och vilka rekommendationer som ges, som underlag använder jag del 5 i

⁷ Vars officiella namn är "Human rights in Palestine and other occupied Arab territories – Report of the United Nations fact finding mission on the Gaza conflict".

⁸ FN:s råd för mänskliga rättigheter som arbetar under generalförsamlingen, ersatte år 2006 United Nations Commission on Human Rights.

rapporten ”Conclusions and recommendations”. Eftersom syftet med uppsatsen inte är att göra en djuplodande analys av rapporten i sig kommer inte alla punkter i rapporten att inkluderas.

Rapporten kommer fram till följande vad gäller brott mot internationell rätt:

Israel

- Israel har inte lyckats att vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder innan man anfallit för att minimera skador och dödsfall bland civila. Även vissa vapentyper eller hjälpmedel som högexplosiva granater, tungsten och vit fosfor som använts vid attacker vilket är förbjudet enligt fjärde Genèvekonventionen (Goldstonerapporten: 2009-11-25: 533).
- Kommissionen finner även att Israel avsiktligt anfallit civila eller civila objekt. Målet med attackerna var att sprida skräck bland civilbefolkningen. Man har inte gjort sitt bästa för att se till att skadade har fått tillgång till humanitär hjälp. Vid anfall mot en polisstation där 99 polismän dog bryter Israel mot artikel 6 i ICCPR angående rätten till liv. Proportionalitetsprincipen har ansetts vara satt ur spel (Goldstonerapporten: 2009-11-25:533-534).
- Israel har använt Palestinska civila som mänskliga sköldar när man anträt hus som antagits vara försåtminerade, detta strider mot ICCPR artikel 6 och 7. Från Israelisk sida har man även frihetsberövat stora grupper av palestinier och utsatt dem för misshandel och förnedrande behandling. Detta strider mot fjärde Genèvekonventionen och artikel 7 och 10 i ICCPR angående tortyr av personer i fångenskap (Goldstonerapporten: 2009-11-25: 535).
- Israel har gjort sig skyldig till olaglig förstörelse av samhällsviktiga funktioner såsom kvarnar, växthus, jordbruksland, vattenreningsfaciliteter, bondgårdar med tillhörande djur samt bostadshus, detta strider mot internationell rätt då de ej utgör militära mål. Även blockaden mot Gaza utgjorde ett brott mot Israels internationella ansvar som ockupantmakt. Trots att Israel släppt igenom viss humanitär hjälp har man brutit mot fjärde Genèvekonventionen då man ej släppt igenom det som ansågs vara nödvändigt för att undsätta den Palestinska civilbefolkningen (Goldstonerapporten: 2009-11-25:536-537).

Palestinska väpnade grupper

- Palestinska väpnade grupper har inte urskiljt mellan militär och civil befolkning då raketanfallen ej har kunnats riktas med tillräcklig noggrannhet för att urskilja civila och militära mål. Granater som slagit ner på den Israeliska sidan har skapat fysiskt och psykiskt lidande samt förstörelse på hus och religiösa byggnader vilket förstör det ekonomiska och kulturella livet. Detta utgör krigsbrott och möjligtvis brott mot mänskligheten (Goldstonerapporten: 2009-11-25: 541).
- Den Palestinska auktoriteten i Gaza har misslyckats med att vidta åtgärder för att stoppa väpnade grupper från att döda civila. Den Palestinska säkerhetstjänsten har utfört mord, frihetsberövande och behandlat politiska motståndare illa. Detta är ett brott mot rätten till liv och frihet (Goldstonerapporten: 2009-11-25: 542).

I rapporten rekommenderar följande:

- FN:s råd för mänskliga rättigheter (HRC) skall ta till sig rapporten samt be FN:s Generalsekreterare att lägga fram rapporten till Säkerhetsrådet och ICC (Goldstoner rapporten: 2009-11-25: 545).
- Säkerhetsrådet rekommenderas att uppmuntra Israels regering att tillsätta en oberoende utredning angående anklagelserna. Denna utredning skall arbeta utifrån att efterleva internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter. Säkerhetsrådet skall även tillsätta en kommitté som skall monitorera den Israeliska regeringens åtaganden vad gäller MR-efterlevnad (Goldstoner rapporten: 2009-11-25: 546-547).
- Generalförsamlingen skall be Säkerhetsrådet att rapportera om vilka åtgärder som har tagits för att eftersträva ansvarsutkrävande av de brott som enligt rapportens utsaga har begåtts under Gazakriget (Goldstoner rapporten: 2009-11-25: 548).
- Israel rekommenderas att öppna Gazaremsans gränser och ta bort restriktionerna för alla varor som passerar gränsen, samt tillåta Palestinska fiskare att fritt verka inom 20 nautiska mil från Gazaremsans kust i enlighet med Osloavtalet. De Palestinska fångar som Israel har tillfångatagit i samband med ockupationen bör släppas, samt att den kränkande behandlingen av fångarna upphör. Israel bör även avsluta de åtgärder som ämnar till att tysta ner kritik från civila samhället som kommit i samband med kriget (Goldstoner rapporten: 2009-11-25: 548-551).
- De Palestinska väpnade grupperna rekommenderas att respektera internationell humanitär rätt och avsäga sig attacker mot Israeliska civilpersoner och civila objekt. Den Palestinska myndigheten rekommenderas att ge klara instruktioner till sina säkerhetsstyrkor att efterfölja internationell rätt samt tillsätta en kommission för att undersöka de MR-brott som begicks under kriget. Även alla politiska fångar bör släppas (Goldstoner rapporten: 2009-11-25: 551-552).
- Till sist rekommenderas alla stater som är bundna till fjärde Genèvekonventionen att påbörja nationella utredningar på grund av brottens universella jurisdiktion. Internationella samfundet uppmanas att skicka bidrag till Palestinska och Israeliska MR-organisationer för att underlätta dokumenteringen av framtida brott. De stater som är involverade i fredsprocessen, speciellt kvartetten (USA, FN, Ryssland, EU) skall respektera den internationella rättens centrala roll i framtida fredsinitiativ (Goldstoner rapporten: 2009-11-25: 552).

4.2 Goldstoner rapportens internationella eftermäle hösten 2009

Rapporten har inte obemärkt passerat den internationella debatten utan varit mycket omdiskuterad sedan den släpptes i mitten på september. Inte oväntat har den kritiserats från Israeliskt håll där man menar att rapporten är vinklad och israelfientlig. Israeliska förespråkare hävdar att man handlat i självförsvar mot Hamas och är speciellt upprörda över att rapporten benämner syftet med Israels offensiv som att ”medvetet och oproportionerligt attackera

Palestinsk civilbefolkning i syfte att förnedra och terrorisera”. Enligt Israeliska beräkningar var de Palestinska civila och militära dödsopfren 1166 istället för 1400 som är den siffra som nämns i rapporten och av Palestinska människorättsgrupper. En juridisk rådgivare för den Israeliska militären anser att det är anmärkningsvärt att en så pass känd person inom internationell rätt som Richard Goldstone har signerat rapporten (Plett, 2009-12-17). Israels utrikesminister Avigdor Lieberman har tillsammans med Israels Premiärminister Benjamin Netanyahu kritiserat rapporten för att störa fredsprocessen, Netanyahu anser att ett internationellt godkännande av rapporten skulle innebära ett fatalt slag mot fredsprocessen. Richard Goldstone svarar på den Israeliska kritiken genom att säga: ”What peace process are they talking about? There isn’t one. The Israeli foreign minister doesn’t want one”. Goldstone menar att Israel istället borde sätta upp en oberoende undersökning så är problemet ur världen (“Goldstone rejects Israel protests”, 2009-12-17).

I oktober månad röstade Generalförsamlingen igenom en resolution om att godkänna Goldstonerapporten och därmed bifalla förslaget om att en oberoende granskning av påstådda människorätts och krigsbrott hos båda sidorna bör utföras. Resolutionen ger Israeler och Palestinier sex månaders tidsfrist att genomföra varsin underökning, annars kan rapporten via Säkerhetsrådet hamna i ICC:s händer. Resolutionen är inte bindande och kommer förmodligen inte att passera Säkerhetsrådet på grund av USA:s veto. Dock säger en Palestinsk FN-observatör att man kommer att göra allt för att rapportens innehåll följs upp i alla relevanta internationella forum som Säkerhetsrådet och ICC. Den Israeliska FN-representanten varnade för att rapporten och debatten i Generalförsamlingen ej kommer att revitalisera framtida förhandlingar (“UN backs Gaza war crimes report”, 2009-12-17).

Den Amerikanska responsen till rapporten har varit skeptisk då Obama-administrationen avfört rapporten som ”obalanserad” och ”oacceptabel”. Innan rapporten kom till Generalförsamlingen som röstade igenom en resolution om att godkänna rapporten gick den igenom en omröstning i HRC. Enligt Human Rights Watch försökte USA att stoppa resolutionen om ett godkännande av rapporten i HRC genom att sätta press på Mahmoud Abbas att dra tillbaka förslaget om en resolution. Detta skapade en politisk storm inom den Palestinska myndigheten som insisterade på att en omröstning skulle ske vilket skedde genom en extrainsatt session. Vidare skriver Human Rights Watch att USA:s inställning till Goldstonerapporten har varit beklaglig. USA har likt Israel hävdade att rapporten kommer hämma fredsprocessen, detta är en uppfattning som går stick i stäv med erfarenheter från andra konfliktområden som visar på att ostraffade attacker mot civila bara göder extremism. Denna uppfattning går dessutom på tvären med USA:s inställning i konflikterna i Darfur och Kongo. USA:s syn verkar gå hand i hand med den Israeliska uppfattningen om att internationell rätt kan sättas på undantag då ”demokratier” bekämpar terrorism. Till sist rimmar den Amerikanska inställningen dessutom illa med Barack Obamas budskap om att bekämpa tortyr och det uttalade målet att stänga fångsläggret Guantanamo (Stork, 2009-12-17).

5 Sammanfattning och slutsatser

Denna uppsats söker svar på frågan varför en FN-sanktionerad rapport uppkommit i samband med Gazakriget samt vad rapporten kan tänka sig ha för komplikationer för fredsprocessen, om man nu kan tala om en sådan?

Jag använder mig av kvalitativ metod för att försöka komma fram till ett svar. Svaret kommer att bero till största del på hur jag som forskare lägger upp designen på studien. Studien har ett holistiskt helikopterperspektiv och koncentrerar sig på Goldstonerapportens kontextuella betydelse, jag är alltså inte i första hand intresserad av att undersöka rapportens innehåll i sig även fast det är relevant för att kunna förstå kritiken mot rapporten. Kvalitativa studier kännetecknas även av syftet att beskriva en komplex situation som kan ge fördjupad förståelse för ett fåtal eller enstaka fall, därmed lämpar sig kvalitativa metoder sig sämre för generaliseringar. Av stor vikt är det dessutom att forskaren själv redogöra för vilka beslut som tagits i samband med forskningsdesignen. Som teori använder jag en speciell gren inom realismen som anammar en ljusare världsbild än de flesta andra realistiska subdisciplinerna. Inom den liberala realismen betonas förvisso maktkamp och nollsummespel men även diplomati, normer och internationell rättsordning. Teorin kommer inte direkt att hjälpa mig att svara på frågorna utan utgör de det perspektiv som jag närmar mig problemet med. Ett statscentrerat perspektiv passar bra för att förstå internationell politik och statsystemets anarkiska system. Valet av ett statscentrerat perspektiv är förståeligt när det gäller Israel-Palestina. Den Israeliska staten och självförsvardiskursen stämmer väl överens med realismens grundpelare om självhjälp och överlevnad, dock är Israel inte ute efter att skapa sig en hegemonställning vilket gör att de bästa kan beskriva ur defensivt realistisk perspektiv. För Palestinas del är upprättandet av en suverän stat ett övergripande mål vilket skulle ge Palestinierna den självbestämmanderätt man så länge har eftertraktat. Att konflikten under senare tid har präglats av en fredsprocess ger den Engelska skolan vatten på kvarnen och visar att diplomati och internationella normer kan vara inslag i ett statsystem som präglas av den starkes överlevnad. Enligt Israels officiella försvarsdoktrin skall dessutom alla diplomatiska och fredliga metoder vara uttömda innan krig kan ingås. Det finns förmodligen de som hävdar att fredsprocessen är ett spel för galleriet och att ingen av parterna egentligen vill ha fred. Jag hävdar dock att det de facto är frågan om en fredsprocess. Att processen fallerat beror snarare på det som tas upp i uppsatsen nämligen bristen på förståelse för varandra, okunskap från medlarna, interna motsättningar och misstolkningar, det är med andra ord inte intentionerna som har varit bristande. Dessutom saknade vägkartan för fred saknade tydliga riktlinjer samt klara instruktioner för hur ett framtida Jerusalem skulle se ut eller vad som skulle ske med de Palestinska flyktingarna.

Då inget riktigt konkret hände efter vägkartans misslyckande närmar vi oss början till svaret på den första frågan, varför Goldstonerapporten kommit år 2009? Svaret är ej entydigt eller enkelt utan beroende på hur man närmar sig frågan. Eftersom jag i uppsatsen väljer att granska fredsprocessen som funnits under de senaste decennierna blir därför svaret delvis präglad av detta. Kan det vara så att en konflikt som pågått i mer än ett halvt decennium och präglats av

misslyckade fredsförsök (Camp David, Vägkartan för fred) behöver ett nytt angreppssätt?

Kan det vara så att FN som sedan det första kriget mellan Israel och omkringliggande arabstater lagt resolutioner som bland annat tar upp situationen för de Palestinska flyktingarna, frågan om Jerusalem och de ockuperade områdena nu söker att med nya juridiska medel sätta press på alla inblandade parter att söka nå varandra? Särskilt ockupationsfrågan är ett stort hinder i vägen för en fredlig lösning och är ett nyckelproblem som säkerligen skulle kunna lösa upp en del andra knutar i konflikten. Det är tydligt att FN:s resolutioner inte hjälpt nämnvärt till att flytta framförallt den Israeliska positionen en millimeter vad gäller ockupationsfrågan, inte heller ICJ:s rapport som dels fördömer ockupationen och bygget av säkerhetsbarriären som stridande mot Genèvekonventionen har gett något genombrott. Israel hävdar dock bland annat genom Avinoam Sharon att Gaza och Västbanken ej kontrollerades av andra stater innan ockupationen och att man formellt har lämnat över administrationen av dessa områden till den Palestinska myndigheten.

Även om Goldstonerapporten inte går igenom Säkerhetsrådet till ICC och rekommendationerna i rapporten angående internationellt straffansvar ej kommer att uppfyllas eller om de utredningar som rapporten föreslår att Israel och Palestina skall utföra visar sig vara tillfredställande så kan rapporten alltså tolkas som ett nytt inslag i en konflikt med låsta positioner och ett djupgående historiskt arv. I metodavsnittet skrev jag att kvalitativa metoder kan erbjuda alternativa förklaringar. Förklaringen till rapportens uppkomst som jag har beskrivit ovan skiljer sig från den förklaringen att Goldstonerapporten är ett försök från FN att upprätthålla internationell rätt och inte är en del i ett större försök för nya vägar till fred, dvs. det finns inga bakomliggande motiv. Goldstonerapporten har uppkommit delvis efter kritiska röster från exempelvis Amnesty som krävde att en oberoende rapport skulle initieras, kanske FN:s förtroende skulle ha naggats i kanten (ännu mer) om man avstått från att utföra en undersökning? Den andra frågan handlar om fredsprocessen efter Gazakriget, finns den och vilka tilltänkta komplikationer kan uppstå med rapporten? Tror man Alon Ben Meir så ser utsikterna för en fredlig lösning bra ut, Israel har insett att man kan ej vara ockupant längre och Palestinierna är trötta på krig och har övergett tanken om att besegra IDF. Palestinska företrädare anser att Goldstonerapporten är ett viktigt dokument eftersom den objektivt visar på att MR-brott ej kan göras i ouppmärksamhet, för dem är vikten av en uppföljning av Goldstonerapporten ett viktigt inslag för en fortsatt fredsprocess. Israel hävdar att rapporten är ett vinklat dokument som går i linje med den allmänna israelfientliga inställningen hos HRC, vilket är en debatt som faller utanför ramen för denna uppsats.

Den viktigaste parten är som tidigare nämnts USA som dels sitter med vetot i Säkerhetsrådet och vars inställning till internationellt straffansvar är avgörande. Vissa hävdar att USA under det senaste decenniet utvecklat en avig inställning till internationellt straffansvar i de fall det riskerar att drabba dem själva. USA har gett sitt stöd åt Jugoslavien samt Rwandatribunalen, men ICC:s stadga har landet undvikit att signera och är även ovillig att samarbeta. Barack Obama har skapat stora internationella förväntningar på att lösa internationella problem inte minst efter att han blivit tilldelats Nobels fredspris. Obama har en uttalat skeptisk inställning till rapporten, om denna inställning lever vidare kommer de som tror på en fortsatt fredsprocess utan ansvarsutkrävande att bli glada. Det blir dock ännu ett slag i luften för dem som tror på

internationellt straffansvar och mänskliga rättighet i allmänhet. Kan USA verkligen återupprätta det delvis fallna internationella förtroendet om Obama-administrationen underkänner Goldstoner rapporten?

Det finns anledningar att vara hoppfull inför framtiden även om rapporten inte får det genomslag som många hoppats på tjänar den till att visa att krigsbrott och brott mot mänskligheten inte går obemärkt förbi utan blir föremål för granskning, detta kanske kan skapa ett nytt prejudikat för framtida krigsföring och kan tjäna till ett bättre skydd mot civilbefolkningen. Rapporten kan vara ett led i den framflyttade positionen för mänskliga rättigheters och dess ökade betydelse inom konfliktlösning. Amnesty har påpekat bristen av MR i Osloprocessen och Vägkartan för fred. Den före detta generalsekreteraren Kofi Annan understryker även det framväxande universella erkännandet av MR .

Dessutom kanske Goldstoner rapporten tjänar till att i framtiden minska risken för storskaliga krig i Mellanöstern, när de som utför MR-brott och brott mot internationell humanitärrätt under krig nu riskerar att bli bokförda.

6 Referenser

6.1 Litteratur

- Aggestam, Karin. "Israel och al-Aqsa intifadan: Självförsvar och ockupationspolitik" – Aggestam, Karin, 2004. *(O)Rättfärdiga krig*, Studentlitteratur, Lund.
- Bengtsson, Rikard - Ericsson, Magnus - Hall, Martin – Kronsell, Annica, 2001. *Perspektiv på världspolitik*, Studentlitteratur, Lund.
- Denscombe, Martyn, 1998. *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur, Lund.
- Dunne, Tim – Schmidt, C. Brian. "Realism" - Baylis, John – Smith, Steve, andra upplagan, 2004. *The globalization of world politics*, , Oxford University press, Oxford.
- Schulze, Kirsten E, andra upplagan, 2008. *The Arab – Israeli conflict*, Pearson education limited, Harlow.

6.2 Artiklar

- Ben – Meir, Alon, 2009. "Negotiating an Israel-Palestinian breakthrough", *Middle east policy*, Vol. 16, No. 1.
- Epstein, Alek D, 2008. Learning from experience? – Why did the "Road map to peace in the middle east" Fail?, *International society of political psychology thirty – first annual scientific meeting Paris, France, 9-12 July 2008*,
http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/3/8/9/8/p238987_index.html, hämtad: 2009-12-21.
- Kacowicz, Arie M., 2005. Rashomon in Jerusalem: Mapping the Israeli negotiators' position on the Israeli-Palestinian peace process, 1993-2001. *International Studies Perspectives*. Vol. 6, pp. 252-272.
- Mari, Mustafa, 2004. "The ICJ:s advisory opinion on the consequences of Israel's construction of a separation barrier in the occupied Palestinian territories: a move in the right direction or an impediment to peace?", *Yearbook of international humanitarian law*, Vol. 7, pp. 373-387.
- Plett, Barbara, "Legal row over Gaza report intensifies", *BBC:s hemsida*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8347861.stm>, hämtat: 2009-12-17.
- Schabas, William A, 2004. "United States Hostility to the International Criminal Court: It's All about the Security Council". *European Journal of International Law*, Vol. 15, No. 4, pp. 701-720.
- Sharon, Avinoam, 2009. "Why is Israel's presence in the territories still called "occupation"", *Jerusalem centre for public affairs*.
- Stork, Joe. Moving beyond the Goldstone Report, Human right watch:s hemsida, <http://www.hrw.org/en/news/2009/11/09/moving-beyond-goldstone-report>, publicerat:

2009-11-09, hämtat: 2009-12-17.

Turner, Scott, 2003. "The dilemma of double standards in U.S. human rights policy", *Peace and change*, Vol. 28, No. 4, pp. 524 – 554.

"Middle East Road Map – Plan for a permanent two-state solution", *International debates*, pp. 136-139, hämtat: 2009-12-21.

"Goldstone rejects Israel protests", BBC:s hemsida, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8316770.stm>, hämtat: 2009-12-17.

"UN backs Gaza war crimes report", BBC:s hemsida, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8310754.stm>, hämtat: 2009-12-17.

6.3 Övrigt referensmaterial

FN-resolutioner

194 (III). Palestine Progress report of the United Nations mediator, Generalförsamlingen, 1948-12-11, hämtat: 2009-12-27.

242. The situation in the Middle East, Säkerhetsrådet, 1967-11-22, hämtat: 2009-12-27.

338. Cease-Fire in the Middle East, Säkerhetsrådet, 1973-11-22, hämtat: 2009-12-27.

476. Territories occupied by Israel, 1980-06-30, Säkerhetsrådet, hämtat: 2009-12-27.

1860. The situation in the Middle East, including the Palestinian question, Säkerhetsrådet, hämtat: 2009-12-28.

Rapporter

Goldstonerapporten - "Human rights in Palestine and other occupied arab territories – Report of the United Nations fact finding mission on the Gaza conflict", http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/specialsession/9/docs/UNFFMGC_Report.pdf, publicerad: 2009-09-15, hämtat: 2009-11-25.

ICJ:s hemsida 1, "Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian territory – Advisory opinion of July 2004". <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf?PHPSESSID=30fccad3c532a07d58f636c76331b361>, hämtat: 2009-01-12.

Bilagor

"Karta: Israel – Palestina", wikipedias hemsida " http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/12/Is-wb-gs-gh_v3.png, hämtat: 2010-01-03.

